

системної діагностики фінансово-економічного стану та формування антикризової програми підприємства.

А для більш аргументованого прогнозу найкращим є комплексне використання одночасно декількох методів, що дозволить значно збільшити ступінь вірогідності отриманих результатів [2].

Для досягнення позитивних результатів в антикризовому управлінні ретельнішої доробки та адаптації до заданих умов потребують моделі вітчизняних вчених, такі як модель О. О. Терещенка, О. Ю. Проскури, Ю. С. Щембель. Належної уваги також потребує проблема створення нових моделей діагностики банкрутства, які враховували б всі особливості економіки України, адже це значно підвищить кількість своєчасно і правильно розроблених заходів з попередження банкрутства на багатьох підприємствах.

Література:

1. Авдющенко А. С. Обґрунтування можливості використання агрегованого показника для оцінки економічного стану підприємства / А. С. Авдющенко // Науковий вісник НГУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу.: <http://www.nbuiv.gov.ua/>. №5. – 2010.
2. Повстенюк Н. Г. Методи діагностики банкрутства підприємств у сучасних умовах / Н. Г. Повстенюк // ПолтНТУ: Економіка і регіон. Гроші, фінанси і кредит. – 2015. – №1 (50). – С.25-31.
3. Подлевська О. М. Порівняльний аналіз методик діагностики банкрутства підприємства / О. М. Подлевська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». - 2014 р. – Випуск 1(65). – С.318-324.
4. Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Г. Островська, О. Квасовський // Галицький економічний вісник. – 2011. – №2(31). – С.99-111.

*Калініченко Зоя Дмитрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри цивільно-правових
дисциплін, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх
справ*

ОЛІГАРХІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Останнім часом в дослідженнях фахівців розглядаються різновиди корупції. До них відносять здійснення політичного впливу через зміни

законів, регуляцію для отримання несправедливої вигоди конкретним бізнесом та інші. Важливим залишається аналіз ризиків, які різновиди корупції створюють для економіки та суспільства.

Виділяють такі форми захоплення держави: захоплення регулятора (наприклад, у випадку природних монополій), захоплення бюджету (у випадку отримання преференцій із використанням бюджетних коштів) та захоплення державних підприємств [1].

Виходячи з результатів аналізу, в Україні присутні ризики всіх форм чи різновидів захоплення держави.

Ознакою захоплення держави є, в першу чергу, фаворитизм державних чиновників при прийнятті рішень на користь окремих бізнесменів. Україна посідає 99-е місце зі 140 за рівнем фаворитизму, який, до речі, є складовою оцінки Глобального індексу конкурентоспроможності [2]. Рейтинг країни покращився відносно 2014-2015 років, але лишається нижчим від рівня 2006-2007 років. Для прикладу, Польща посідає 69-е місце, Грузія - 48-е. За оцінкою якості антимонопольної політики країни міститься майже на самому дні - 136 місце, тоді як Польща - 50-е, а Грузія - 116-е.

Відповідно до виконаної оцінки інвестиційною компанією Dragon Capital, за 2016 рік статки десяти найбагатших українців склали понад 11 млрд. дол.. Що становить майже 13% ВВП України у 2015 році. Вони переважно є власниками великих промислових та сільськогосподарських активів, п'ятеро з десяти мають бізнес у паливно-енергетичному комплексі. Для порівняння: співвідношення статків десяти найзаможніших мешканців Польщі до ВВП країни складає лише близько 3%, і сфери їх діяльності дуже різняться - це інфраструктура, промисловість, фінанси, ЗМІ, телекомунікації та інші. Співвідношення статків десяти найзаможніших мешканців США до ВВП країни складає також лише близько 3%, п'ятеро з десяти є власниками ІТ-компаній [3].

Відносно висока концентрація статків та їх прив'язаність до значною мірою монополізованого, регульованого та часто субсидійованого державою ПЕК є непрямими проявами захоплення держави бізнесменами.

Типовий та майже обов'язковий атрибут українського олігарха - володіння ЗМІ. На думку деяких респондентів дослідження, у ЗМІ існують пакти про ненапад, наприклад у вигляді заборони критики дій певних олігархів та окремих політиків. Зокрема, аналіз VoxUkraine показує відсутність критики президента у ЗМІ, що належать різним олігархам.

Економічними наслідками захоплення держави є те, що бізнес в умовах такої економіки загалом втрачає понад 10 п.п. зростання виручки протягом 3-річного періоду, у порівнянні до ситуації незахопленої економіки.

Хоча статки окремих олігархів суттєво менші від статків лідерів, але сукупний негативний вплив на окремі галузі, де вони мають монопольне становище або контролюють державні підприємства, може бути навіть більший. Наприклад, у ПЕК, на думку одного з експертів, корупційна рента від управління державними компаніями з боку олігархів другого ешелону, особливо шахтами, обленерго, ТЕЦ, призводить до більших економічних втрат, ніж лобіювання “ДТЕК” Ріната Ахметова власних інтересів.

Поза увагою аналізу залишились найбільші бізнесмени у агросекторі, які не є олігархами, бо в тому числі не мають ЗМІ та власних груп депутатів, але, на думку експертів, вони об’єднуються заради лобіювання інтересів аграрної галузі – гальмування запуску ринку землі, переходу аграрних підприємств на загальні умови оподаткування, відшкодування ПДВ, отримання субсидій. Також, на думку експертів, регіональні олігархи через схильність до узурпації влади та монополізації місцевих ринків негативно впливають на інвестиційну привабливість підприємств і країни в цілому.

Задля забезпечення від монополії та захоплення регулятора у 2016 році було прийнято закон про НКРЕКП, який частково підвищує незалежність регулятора на ринках електроенергії та комунальних послуг, проте все ще залишає його під впливом Президента. Також очікується прийняття Закону про ринок електроенергії, що створить передумови для його демонополізації. В перспективі очікується створення конкуренції не лише у секторі генерації, а й при наданні послуг кінцевим побутовим споживачам.

На жаль, поки що немає прогресу у відокремленні функції регулятора від Міністерства інфраструктури. Наприклад, до останнього часу міністерство було власником монополіста «Укрзалізниці» і одночасно регулятором, що встановлює правила гри на цьому ринку.

Задля забезпечення від захоплення державних підприємств - у короткостроковій перспективі має бути запроваджена нова система корпоративного управління, базуючись на принципах ОЕСР, а в довгостроковій - приватизація для всіх підприємств, за винятком стратегічних. Для управління стратегічними підприємствами має бути створено державний холдинг, що забезпечуватиме управління компаніями в інтересах цих компаній, а не в інтересах окремих політиків та олігархів.

У 2016 році були зроблені важливі кроки - прийнято необхідно законодавчу та регуляторну базу для запровадження реформи корпоративного управління, зокрема створення незалежних наглядових рад. Але наразі єдиним прикладом запровадження незалежної наглядової ради є НАК “Нафтогаз”. Для масового запуску незалежних наглядових рад на держпідприємствах КМУ має опублікувати порядок їх призначення.

Відповідно до Меморандуму з МВФ, він мав це зробити ще в 2016 році. Також у 2016 році незалежні наглядові ради мали з'явитись на багатьох державних підприємствах, але цього не зроблено.

Незважаючи на окремі позитивні приклади, такі як “Нафтогаз”, “Укрзалізниця”, “Укрпошта”, на більшості державних підприємств гальмуються конкурси з призначення нового незалежного топ-менеджменту.

На жаль, можна також констатувати майже повну відсутність прогресу у приватизації - у 2016 році фонд продав державного майна лише на 331 млн. грн. із запланованих 17,1 млрд.[3].

Основним інструментом звільнення від захоплення бюджетних потоків є реформа державних закупівель через запровадження системи Prozorro. Але, як показали проаналізовані журналістські розслідування, прозорість є необхідною, але недостатньою умовою ліквідації корупції в конкретних тендерах.

Ще одним інструментом убезпеченням від захоплення бюджетних потоків є зміна підходів до формування бюджетів - суспільство має контролювати не лише використання коштів, а й структуру самих кошторисів. Бюджети різних рівнів мають відповідати реальним потребам суспільства загалом та місцевих громад, а не інтересам політиків.

Метою подальших змін та описаного вище перегляду правил гри є нівелювання ризиків захоплення та звільнення держави із перетворенням олігархів на великих бізнесменів.

Література:

1. Аналітичний документ «Звільнити захоплену державу Україна» Центру економічної стратегії // Режим доступу:
2. Багмет М.О., Волошина К.В., Боротьба з корупцією: світовий досвід та Україна. //Науковий вісник Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили. – Політичні науки. Випуск 32
3. Гребенчук Ю. Корупція. Чому вона існує? // Інфополіс. - 2009 - 12 березня
- 4.Мандибура В.О. "Тіньова" економіка України та напрями законодавчої стратегії її обмеження. - К., 2012.
5. Соколовский М. Коррупция шагает по планете... // Зеркало недели. - 2017. - 9 августа.